

§ 43 NYT

Hermed indleder Fredningsstyrelsen, Økologisk kontor, en periodevis orientering af amtsrådene, Hovedstadsrådet og andre interesserede om de vigtigste afgørelser, som træffes af styrelsen i henhold til naturfredningslovens §§ 43-43b, om beskyttelse af vandløb, søer, moser, heder og strandenge samt om andet vedrørende de pågældende bestemmelser, der skønnes at kunne have en mere almindelig interesse for amtsrådene og andre, f.eks. meddelelser om publikationer og møder.

De enkelte afgørelser m.v. vil i almindelighed blive gengivet i et relativt kort referat. Der vil blive oplyst afgørelsens dato og fredningsstyrelsens journalnummer, således at de refererede afgørelser kan identificeres. For ikke at tynde referaterne unødigt, vil de bekendtgørelser og cirkulærer, der knytter sig til §§ 43-43b kun blive omtalt som vådområdebekendtgørelsen, hhv. vådområde-cirkulæret og som bekendtgørelsen hhv. cirkulære om heder og strandenge.

Det er tanken, at disse orienteringer skal kunne samles og fungere som hjælp for især de regionale myndigheder under deres administration af de pågældende bestemmelser. Der vil derfor med visse mellemrum også blive udarbejdet en samlet indholdsfortegnelse.

Orienteringsbladene vil blive sendt til alle amtsråd samt Hovedstadsrådet og i øvrigt til enhver, der ønsker dem tilsendt. Henvendelse herom kan rettes til fredningsstyrelsens informationsafdeling, der også vil forestå selve udsendelsen.

Amtsrådene og Hovedstadsrådet vil endvidere kunne indsende afgørelser der anses for egnede til at blive refereret i § 43 NYT. Ved indsendelsen af afgørelser bedes disse ledsaget af et referat af sagen, der i form og indhold egner sig til at blive bragt som orientering i § 43 NYT.

I dette første nummer af § 43 NYT er samlet en række afgørelser, som er truffet af fredningsstyrelsen i indeværende år. I de fremtidige numre vil der løbende blive orienteret om aktuelle afgørelser. Herudover påtænker fredningsstyrelsen at udgive en orientering om de vigtigste afgørelser som er truffet de foregående år.

Med venlig hilsen

Veit Koester

1. Interesseafvejningen i sager om ændringer i vådområder.

I en sag der blev påklaget af ejeren afslog fredningsstyrelsen at meddele efterfølgende dispensation til afvanding af et mindre moseareal, der lå som en småbiotop i et omkringliggende landbrugsland. Afvandingsønsket var begrundet i hensynet til den almindelige landbrugsmæssige drift.

I afgørelsen henviste fredningsstyrelsen bl.a. til, at miljøministeren ved besvarelse af et spørgsmål fra Folketingets miljø- og planlægningsudvalg den 7. januar 1985 havde udtalt følgende:

"Ved bedømmelsen af klagesager efter naturfredningslovens §§ 43 og 43a og b foretages der en konkret vurdering af den enkelte sag, hvor der lægges vægt på indgrebets karakter og omfang, den naturfredningsmæssige betydning af det pågældende område samt andre samfundsmæssige hensyn. I denne henseende fremgår det af bemærkningerne i lovforslaget til de i 1978 gennemførte bestemmelser om beskyttelse af visse vandløb, søer og moser, at der skal tungtvejende grunde til at tillade ændringer af vådområderne".

Miljøministeren udtalte endvidere, at den nødvendige interesseafvejning derfor ville tage sit udgangspunkt i, "at det ikke er nok, at der er påvist en væsentlig jordbrugs- eller anden økonomisk interesse i, at et indgreb finder sted. Der må tillige være tale om et område, som udfra fredningsmæssige hensyn vurderes som uden særlig interesse for, at man eventuelt kan acceptere, at der sker indgreb i dets tilstand, eller at det påtænkte indgreb i sig selv ikke skønnes at medføre nogen afgørende forrykning af tilstanden i området. Dog vil det naturligvis ikke kunne udelukkes, at andre særlige forhold må tages i betragtning f.eks., at der foreligger specielle store landbrugsmæssige interesser i et givet projekt".

Det var fredningsstyrelsens opfattelse, at der ikke forelå sådanne særlige grunde til at fravige bestemmelsen i naturfredningslovens § 43 i den foreliggende sag. Fredningsstyrelsen fandt på denne baggrund ikke grundlag for at meddele dispensation fra naturfredningslovens § 43 til den af ejeren ønskede afvanding af mosen.

(Skr. af 27/2-1985, j.nr. 736/4-6).

2. Vilkår om dyrkningsfri bræmme langs nogle vandløb som erstatningsbiotoper i forbindelse med rørlægning af andre vandløb.

Et amtsråd meddelte tilladelse til på nærmere angivne vilkår at sløjfe 3 mindre grøfter i forbindelse med et dræningsarbejde. 3 større grøfter blev bevaret. Nedlæggelsen af de 3 førstnævnte grøfter ville være af stor betydning for en hensigtsmæssig dræning og den fremtidige markdrift.

Amtsrådet havde medtaget grøfterne ved § 43 udpegningen, fordi en række af grøfterne i området var kildevandsførende med en værdifuld smådyrsfauna. En aktuel undersøgelse af de 3 grøfter, der ønskedes nedlagt viste dog, at disse grøfters faunamæssige værdi var begrænset. Amtsrådet kunne derfor tillade en sløjfning af disse.

Amtsrådets afgørelse blev påklaget til fredningsstyrelsen af en interesseorganisation.

Fredningsstyrelsen stadfæstede amtsrådets afgørelse, men med ændrede vilkår. Styrelsen fandt det væsentligt, at de 3 større grøfter fremdeles opretholdes som åbne vandløb, således som det også var forudsat i projektet. Til erstatning for de levesteder for den vilde flora og fauna, som ville gå tabt ved rørlægning af de 3 mindre grøfter bestemte fredningsstyrelsen, at der på hver side af de bevarede grøfter skulle opretholdes en mindst

1 m bred dyrkningsfri zone, hvor der ikke måtte foretages høslet, gødskning eller herbicidanvendelse og lign.

(Skr. af 28/3-1985, j.nr. 736/14-28).

3. Overskridelse af klagefristen efter naturfredningslovens § 45, stk. 3, jfr. § 58, stk. 3.

Fredningsstyrelsen meddelte i en sag, at man ikke var i stand til at behandle en klage fra en interesseorganisation over en afgørelse fra et amtsråd, da klagen var indgået til amtsrådet efter klagefristens udløb.

Afgørelsen var annonceret den 12. marts 1985. I medfør af naturfredningslovens § 45, stk. 3, jfr. § 58, stk. 3 og § 4, stk. 3 i vådområdebekendtgørelsen, skal klage over afgørelser, i tilfælde hvor der ikke er givet individuel underretning til klageren, være indgivet til amtsrådet i løbet af 4 uger fra offentliggørelsen, hvilket i det aktuelle tilfælde ville sige senest den 9. april 1985.

Amtsrådet havde imidlertid først modtaget og indstempet klageskrivelsen den 10. april 1985.

Efter fredningsstyrelsens afvisning af sagen rettede klageren henvendelse til folketingets ombudsmand med anmodning om at henstille til fredningsstyrelsen at behandle klagen, som om den var indkommet rettidigt.

Klageren anførte overfor ombudsmanden, at klageskrivelsen blev postet den 5/4-1985 til postomdeling den følgende dag, og at den sene postgang alene kunne skyldes den poststrejke, der var på det pågældende tidspunkt.

I den anledning meddelte ombudsmanden bl.a., at han tidligere i forbindelse med en konkret sag havde givet udtryk for, at risikoen for forsinkelser i postbesørgelsen af klager, som skal være kommet frem til en myndighed inden

en frists udløb, principielt påhviler klageren. Ombudsmanden udtalte endvidere, at da der ikke længere er hjemmel i naturfredningsloven til at give "oprejsningsbevilling" (tillade behandling af for sent indgivne klager), og da klageren ikke havde anført særlige omstændigheder - bortset fra poststrejken - som kunne medføre, at den for sent indgivne klage desuagtet burde realitetsbehandles, fandt han ikke, at fredningsstyrelsens afgørelse om at afvise klagen ville kunne give ham grundlag for kritik.

(Skr. af 12/7-1985, j.nr. 736/9-20).

4. Klagefristens udløb i tilfælde hvor der er givet individuel underretning om afgørelsen.

Ved behandling af flere klagesager efter naturfredningslovens §§ 43-43b er fredningsstyrelsen blevet opmærksom på, at nogle amtsråd i deres skrivelser til klageberettigede om afgørelser efter §§ 43-43b angiver klagefristens udløb til 4 uger efter at der er foretaget annoncering. En sådan klagevejledning er ukorrekt, idet klagefristen for de klageberettigede, der modtager individuel underretning om afgørelsen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den pågældende. Dette bør angives ved den individuelle underretning om afgørelserne. For de klageberettigede, der ikke modtager individuel underretning om afgørelsen udløber klagefristen derimod 4 uger fra den dag afgørelsen er offentliggjort. Dette følger af § 4, stk. 3 i vådområdebekendtgørelsen og § 5, stk. 3 i bekendtgørelsen om heder og strandenge.

Ønskeligheden af såvidt muligt at få en ensartet klagefrist i forhold til de forskellige grupper af klageberettigede kan tilgodeses ved, at offentliggørelsen såvidt muligt finder sted samtidig med den skriftlige underret-

ning om afgørelsen. Dette fremgår også af § 9 i vådområdebekendtgørelsen og § 10 i bekendtgørelsen om heder og strandenge.

5. Klageberettigelse efter naturfredningslovens § 45, stk. 1.

Fredningsstyrelsen afviste i en sag at tage en klage fra en privatperson op til behandling under henvisning til, at den pågældende ikke kunne anses for klageberettiget.

Fredningsstyrelsen tilkendegav, at ifølge naturfredningslovens § 45, stk. 1, jfr. § 5, stk. 1, i bekendtgørelsen om heder og strandenge, omfatter kredsen af klageberettigede i forhold til amtsrådets afgørelse ansøgeren, kommunalbestyrelsen og Danmarks Naturfredningsforening. Endvidere kan afgørelsen påklages af enhver, der må antages at have en væsentlig, individuel interesse i afgørelsen.

Kredsen af klageberettigede, der, i tilfælde hvor der ikke er givet individuel underretning til klageren, må antages at have en væsentlig, individuel interesse i afgørelsen kan f.eks. være en lokal forening, hvis medlemskreds dyrker særlige fritidsinteresser knyttet til områder omfattet af naturfredningslovens §§ 43-43b. Dette fremgår også udtrykkeligt af lovens motiver. Herudover anses i almindelighed ejere, brugere, panthavere og - afhængigt af indgrebets og interessens karakter - ejere af naboejendomme at have en sådan væsentlig, individuel interesse, at de er klageberettigede i henhold til naturfredningslovens §§ 43-43b.

Det forhold, at den pågældende havde et indgående kendskab til området og dets flora og fauna medførte efter fredningsstyrelsens opfattelse ikke klageberettigelse, idet en accept af dette kriterium som en opfyldelse af lovens betingelser for klageadgang, ville medføre en så stor usikkerhed, at der ville

være risiko for, at de nævnte betingelser blev uden reelt indhold. Det samme gjaldt den omstændighed, at området tidligere havde henhørt under den pågældendes forældres ejendom, men siden var blevet udstykket herfra, og at den pågældende indtil for 8 år siden havde boet op ad området.

(Skr. af 5/8-1985, j.nr. 736/9-24).

6. Forholdet mellem naturfredningslovens § 43 og sødannelse i forbindelse med råstofindvinding.

Fredningsstyrelsen har afgivet følgende udtalelse til en amtskommune om forholdet mellem naturfredningslovens § 43 og sødannelse i forbindelse med råstofindvinding.

"Som angivet i pkt. 3.2.1 i vådområde-cirkulæret omfatter begrebet naturlige søer som hidtil alle søer, der traditionelt indgår i det pågældende landskab eller miljø. D.v.s., at også søer, der helt eller delvis skyldes menneskelig indsats for en kortere eller længere årrække siden, og hvor der har udviklet sig et karakteristisk dyre- og planteliv i tilknytning til søen, er omfattet af bestemmelsen. Under bestemmelsen falder således tillige under samme betingelser færdigt udgravede grus-, ler-, tørve- og mergelgrave.

Herudover er det i første række amtsrådets henholdsvis Hovedstadsrådets opgave, at tage stilling til, hvorvidt en konkret sø er omfattet af naturfredningslovens § 43.

Bestemmelsen omfatter således ikke sødannelser i forbindelse med igangværende råstofindvinding.

Med vedtagelsen af råstofloven af 1972, der er videreført med loven af 1977, indførtes en tilladelsespraksis, hvorefter tilladelser i almindelighed meddeles for 10 år på nærmere bestemte vilkår, bl.a. om efterbehandling.

I forbindelse med gravning under grundvandsspejlet og i andre tilfælde, hvor sødannelser indgår i vilkår om efterbehandling, vil disse vilkår regulere den fremtidige sødannelse - f.eks. gennem vilkår om søarealets udstrækning og beliggenhed, skrænthældning og lign.

I sådanne tilfælde vil naturfredningslovens § 43 normalt først finde anvendelse efter endt efterbehandling i overensstemmelse med de i råstoff tilladelsen fastsatte vilkår.

Såfremt der under gravningen skulle fremkomme sømiljøer, som amtsrådet måtte ønske at bevare, har amtsrådet den mulighed at ændre vilkårene i råstoff tilladelsen, således at sødannelsen ikke forsvinder eller ændres væsentligt i forbindelse med efterbehandlingen.

Hvor råstofindvindingen bygger på godkendelse af en anmeldt rettighed stiller sagen sig noget anderledes.

I forbindelse med godkendelsen af anmeldelsen vil amtskommunen for det meste have stillet vilkår om efterbehandling.

Vilkårene om efterbehandling - og således også om eventuelle sødannelser - vil i almindelighed alene dreje sig om de arealer, hvor indvindingen endnu ikke var begyndt ved anmeldelsens indgivelse.

Disse vilkår vil kun i særlige tilfælde omfatte den del af råstofgraven, hvor der allerede foregik indvinding på det tidspunkt, da anmeldelse blev indgivet til amtskommunen.

Sær beliggende på disse arealer vil således normalt ikke være underkastet regulering efter vilkår fastsat med baggrund i råstofloven.

Hvorvidt naturfredningslovens § 43 finder anvendelse på sådanne søer vil afhænge af et konkret skøn, som amtsrådet i første instans udøver, jfr. retningslinierne i det ovennævnte cirkulære."

(Skr. af 24/4-1985, j.nr. F 730-2).

7. Vandløbsbegrebet efter naturfredningslovens § 43. (vandløbene i Tøndermarsken).

I forbindelse med et stort anlagt afvandingsprojekt i begyndelsen af århundredet blev der i Tøndermarsken anlagt et net af afvandingskanaler. Samtidig blev der udført et bevandingssystem til kreaturvanding. Systemet havde karakter af et vidt forgrenet net af bevandingskanaler, gennem hvilke der bliver indpumpet ferskvand. Udover egentlige afvandingskanaler og egentlige bevandingskanaler er der andre kanaler, som er kombineret til de to formål. Disse kombinerede kanaler har i vinterhalvåret et afvandingsformål, hvor der bliver udpumpet overskydende vand og i sommerhalvåret et bevandingsformål, hvor der bliver indpumpet ferskvand.

De tre nævnte kanaltyper er optaget i et vandløbsregulativ, som er udstedt i henhold til den særlige lov om afvandingen af marsken ved Tønder.

Udover de tre typer vandløb er Tøndermarsken gennemtrukket af et stort antal skelgrøfter og vejgrøfter.

Amtskommunen anmodede i forbindelse med arbejdet med vandløbsudpegningen efter naturfredningslovens § 43 Fredningsstyrelsen om en udtalelse om, hvilke af de ovennævnte kanaler og grøfter, der kan henføres under vandløbsbegrebet efter naturfredningslovens § 43.

Fredningsstyrelsen indhentede en udtalelse fra miljøstyrelsen vedrørende spørgsmålet om afgrænsning af vandløbsbegrebet og spørgsmålet om hvilke vandløb, der er omfattet af vandløbslovens bestemmelser.

Miljøstyrelsen udtalte, at under vandløbsbegrebet må bl.a. henføres naturlige vandløb og kunstige kanaler. For at kunne henføres under vandløbsbegrebet kan det ikke forlanges, at vandløbet skal være vandførende hele året. Skel- og vejgrøfter kan godt være vandløb, selv om de ikke regelmæssigt er vandførende. Ved afgørelsen må hensyn også tages til, om de er anlagt hovedsagelig med henblik på at aflede overflødig vand.

Hvad angår spørgsmålet, om hvilke vandløb der er omfattet af vandløbslovens bestemmelser henviste miljøstyrelsen til at vandløbslovens saglige område fremgår af lovens § 2. Udenfor vandløbsloven falder bl.a. vandforsyningsledninger.

Miljøstyrelsen var af den opfattelse, at vandafledningskanaler er vandløb i vandløbslovens forstand, og at det samme gælder kanaler, der primært tjener vandafledningsformål, selvom de efter omstændighederne også fungerer som bevandingskanaler. Derimod må de rene bevandingskanaler som vandforsyningsledninger falde udenfor vandløbslovens regler.

Miljøstyrelsen henviste endvidere til, at spørgsmålet om skel- og vejgrøfter er vandløb, som ovenfor angivet, afhænger af en vurdering i det enkelte tilfælde. Er en grøft et vandløb, er den omfattet af vandløbsloven med de begrænsninger der følger af denne lovs § 2.

Fredningsstyrelsen var herefter af den opfattelse, at under naturfredningslovens vandløbsbegreb burde henføres vandafledningskanalerne, samt de kanaler som har en kombineret afvandings- og bevandingsfunktion. Derimod måtte de rene bevandingskanaler falde udenfor naturfredningslovens vandløbsbegreb.

For skel- og vejgrøfternes vedkommende var man af den opfattelse, at det ud fra de samme kriterier som efter vandløbsloven måtte bero på en vurdering i det enkelte tilfælde, om grøften kunne anses for et vandløb i naturfredningslovens forstand.

(Skr. af 23/5-1985, J.nr. F 738-9).

8. Afskrælning af græstørv på strandengsareal.

Et amtsråd meddelte i medfør af naturfredningslovens § 43b tilladelse til afskrælning af græstørv fra et begrænset strandengsareal til brug for rygning på lokale bevaringsværdige stråttækte huse.

Sagen blev påklaget til fredningsstyrelsen af en interesseorganisation med angivelse af, at afskrælningen ville være til skade for fugleinteresserne på stedet.

Fredningsstyrelsen var ligesom amtskommunen af den opfattelse, at afskrælning af græstørv er en af de foranstaltninger, der kræver tilladelse efter naturfredningslovens § 43b og tog derfor sagen op til realitetsbehandling.

Arealerne omfattede udyrkede græsarealer uden for almindelig øndrift, og der var tale om en naturlig sandmarsk, der efter danske forhold er en ret sjælden marsktype. Plantevæksten på arealerne var et naturligt strandengsplantesamfund, der helt domineredes af græsset Krybhvene. Området udnyttedes i øvrigt til fåregræsning. Flader, hvor tørv var blevet skåret indenfor de sidste 1-3 år fremtrådte som brune, stort set ret vegetationsløse områder, mens områder, der var afskrælet for 3-4 eller flere år siden var dækket med Krybhvenesamfund, dog stadig med mindre vegetationsløse pletter. Områder, der var skrålet for 8-10 år siden afveg ikke særskilt fra uskrælede områder. Plantesamfundet genetablerede sig således naturligt og forholdsvis hurtigt. Fredningsstyrelsen fandt derfor, at det var unødvendigt og også uønsket, at man tilsåede afskrælningsfladerne. Fredningsstyrelsen var enig i, at der var tale om et område, som er af betydning for en artsrig bestand af ynglende vade-fugle, men styrelsen mente også, at der med den begrænsning i tørveafskrælnin-

gens omfang, der var pålagt ved amtsrådets afgørelse af 6. sept. 1984 og fredningsnævnets dispensation af 8. okt. 1984, var tale om et beskedent indgreb uden nogen væsentlig negativ betydning for fuglelivet eller andre naturbeskyttelsesinteresser. Af hensyn til ynglefuglene var det dog hensigtsmæssigt ikke at foretage afskrælning i redetiden 10. april - 10. juni.

På baggrund af det anførte stadfæstede fredningsstyrelsen den afgørelse, som amtsrådet havde truffet.

(Skr. af 24/1-1985, j.nr. F 736/8-24).

9. Etablering af andedam.

En grundejer havde uden tilladelse gravet en andedam i et moseområde omfattet af naturfredningslovens § 43.

Amtskommunen blev opmærksom på forholdet og meddelte efterfølgende tilladelse til andedammens etablering på nærmere angivne vilkår.

Sagen blev af en interesseorganisation påklaget til fredningsstyrelsen, der stadfæstede amtsrådets afgørelse men på yderligere vilkår. Baggrunden for stadfæstelsen var, at det ikke ansås for muligt at genskabe tilstanden fra før indgrebet.

Et af de yderligere vilkår, der ved stadfæstelsen blev knyttet til afgørelsen med henblik på varetagelsen af de økologiske interesser var, at der ikke måtte foretages fodring af ænder i og ved vandhullet.

(Skr. af 15/3-1985 j.nr. 736/12-31).

10. Forholdet til saltvandsfiskeriloven

I en sag, der blev påklaget til fredningsstyrelsen af en interesseorganisation, ønskede en erhvervsfisker at foretage en opfyldning af et areal omfattet af naturfredningslovens § 43. Formålet med opfyldningen var langs en å at benytte arealet til oplæg af bundgarnspæle, net og ruser.

I forbindelse med klagesagens behandling gjorde erhvervsfiskeren gældende, at han iflg. saltvandsfiskerilovens § 8 var berettiget til at foretage den omtalte opfyldning.

Fredningsstyrelsen gav tilladelse til opfyldningen efter naturfredningslovens § 43, men tilkendegav samtidig, at bestemmelserne i saltvandsfiskerilovens § 8 omtaler hvilken procedure, der skal følges i forbindelse med udpegning af oplagspladser for fiskeredskaber m.v. Den nævnte bestemmelse i saltvandsfiskeriloven giver således ikke umiddelbart ret til etablering af oplagspladser på arealer omfattet af naturfredningslovens § 43.

(Skr. af 7/6-1985, j.nr. 736/11-25).

11. Publikationer fra fredningsstyrelsen vedr. naturtyper der er beskyttet efter §§ 43-43b.

Amtsrådsforeningen og fredningsstyrelsen udgav sidste år i samarbejde med de enkelte amtskommuner folderen "Beskyttet natur", der kort beskriver de naturtyper, der er omfattet af naturfredningslovens § 43, § 43a og § 43b, og indholdet af beskyttelsen, d.v.s. hvilke indgreb der kræver godkendelse. I tilknytning til folderen blev der også udgivet en plakat, der gør opmærksom på § 43-beskyttelsen,

og at man kan få mere information i fol-
ren. Forud for udgivelsen af "Beskyttet
natur" havde flere amtskommuner og enkel-
te primærkommuner allerede publiceret
foldere om vådområdebeskyttelse og herun-
der bestemmelserne i § 43. Et særligt
aspekt, kunstige damme, er behandlet
i et hæfte udsendt af Århus amtskommune
i 1984, og fredningsstyrelsen har planer
om at udgive en folder om pleje og nyan-
læg af damme i samarbejde med vildtfor-
valtningen.

Fredningsstyrelsen udgav i 1982 en vej-
ledning i registrering og udpegning af
vandløb i henhold til naturfredningslo-
vens § 43. Denne vil blive fulgt op
af en vejledning i registrering af søer
og moser, der påregnes udgivet i begyn-
delsen af 1986.

Plejen af naturtyperne omfattet af §§
43 - 43 b, vandløb, søer, moser, heder
og strandenge er oversigtligt behandlet
i Plejebogen fra 1984. Plejebogen vil
blive fulgt op af mere detaljerede be-
skrivelser af plejen af de enkelte natur-
typer. Fredningsstyrelsen har netop
udsendt Moseplejebogen, og i år er der
også udarbejdet foreløbige tryk af en
Strandengsplejebog og en tilsvarende
om bevaring, pasning og nygravning af
vandhuller. De to sidstnævnte påregnes
udsendt i endelig version i 1986. Fra
et projektarbejde om pleje af fortidsmin-
der, heder og overdrev har styrelsen
også dele af et manuskript til en pleje-
bog om de to sidstnævnte naturtyper.
Supplering og færdiggørelse af dette mate-
riale overvejes for tiden i økologisk
kontor.